

Eveneens van aangrijpende kracht is de schets „Wannes-Jan”, in Texelsch dialect geschreven, en verhalend den levensstrijd en het levensverdriet, maar ook de veel grotere levensoverwinning van een eenvoudigen man, die met de daad toonde, dat hij den zwaren weg, dien hij gaan moest, zag, als door God over hem bepaald. Men moet deze schetsen zelf lezen, om de teekening van wat ik noemde den Christelijken ader die door het marmer van het verhaal heenloopt, in haar fijnheid te zien.

Naast deze beide schetsen bevat de bundel nog drie andere: „Kleine Levens”, (ontleding van de klein-geestige babbelzucht van hofjesjuffrouwen), „Bezoek” (over het leed van een kind welks ouders gescheiden zijn), „Bloemen” (over drie stakkerdjes, die hun moeder in het ziekenhuis bloemen willen brengen, doch niet worden toegelaten). Alle zijn ze metterdaad uitbeelding van kleine levens, maar die groot zijn van tragiek. Ook deze schetsen zijn goed, goed van inhoud en goed van taal.

Ten einde den lezer van dit laatste een indruk te geven, neem ik een fragment over uit „Bloemen”. Men ziet dan, hoe de schrijfster met eenvoudige woorden effecten weet te bereiken, die spreken en hoe ze een even scherpe als reële visie heeft op de werkelijkheid van het kleine leven.

„Drie bleekneuzige peuters, schraaltjes en armoedig in hun Zondagsche, grauwe kleeren” willen moeder, die in het ziekenhuis ligt, verrassen met bloemen, die ze van een opgespaard kwartje hebben gekocht. „Sientje, de oudste, klein ding van tien, geraffineerd bij-de-hand en vroeg-rijp door vele achterbuurt-ervaringen” heeft klein-Willempje, die niet mee kan komen, en Klaas aan de hand. Ze koopen de bloemen en komen aan het ziekenhuis. De portier, „vreemde man met een rood-gestreept jasje” kijkt bedenkelijk op Sientjes vraag, of ze naar moeder mogen. En dan volgt het fragment, dat ik wilde weergeven.

„Nou...” zei hij toen. „Dan moet ik toch eens even aan de zuster vragen, of jullie wel mogen. Wacht hier maar op de bank.”

Hij verdween door de lange, witte gang en Klaas haalde snuivend zijn neus op.

„Ba, wat een nare lucht.”

„Da's altijd...” lei Sientje wijs uit. „Da's van 't ziekenhuis.”

Ze zaten naast elkaar op 't smalle bankje en zwegen. Willempje krasste met zijn hak tegen het hek, maar Sientje verbood streng:

„Bè? je nou wel heelmaal... mot die meheer je meteen meenemen... stoute jongen, nase se dat zien, dan ma' je niet mee naar Moeder...”

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

VI.

(Israël's herstel bij Hosea in zijn eerste periode.)

Hosea is een jongere tijdgenoot van Amos. Amos is als profeet opgetreden onder de regering van Jerobeam II, koning van het rijk der Tien Stammen (783—743 voor Chr.), ten tijde dat Uzzia koning was over Juda (wellicht 769—736 voor Chr.). Het moet dus geweest zijn tusschen 769 en 743 voor Chr. Hij was destijds waarschijnlijk al niet zoo heel jong meer, daar hij zich niet tot den profetenstand rekent, maar zijn maatschappelijk beroep omschrijft als dat van ossenherder en planter van wilde vijgen (sykomoren) — zie Amos 7: 14. Hosea is zijne profetische werkzaamheid eveneens begonnen in de periode waarin Jerobeam II en Uzzia gelijktijdig regeerden, maar hij moet toen nog heel jong geweest zijn, daar hij volgens het opschrift van zijn boek ook geprofeetd heeft onder drie opvolgers van Uzzia, namelijk Jotham, Achaz en Hizkia; dat wil zeggen in ieder geval nog tot na 728 voor Chr., het jaar waarin Hizkia aan de regering gekomen is. Wij behandelen daarom Hosea na Amos, al is het niet onmogelijk, gelijk we nader zullen zien, dat zijn eerste optreden nog even aan dat van Amos is voorafgegaan.

In de eerste plaats willen we ons nu bezighouden met de gedachte van Israël's herstel, zooals die in de eerste drie hoofdstukken van Hosea tot uiting komt. Deze drie hoofdstukken behandelen de aller-eerste periode van Hosea's profetische werkzaamheid in de grimmige en tegelijkertijd zoo diep ontroerende symboliek van zijn huwelijk (vgl. Hosea 1 vs 2: „Het begin van het Woord des Heeren door Hosea”).

Over dat huwelijk van Hosea zijn de meeningen, ook onder Gereformeerde uitleggers, verschillend. Sommigen meenen dat wij daarin slechts te doen hebben met eene allegorie of gelijkenis, m.a.w. dat de dingen omtrent dat huwelijk door den profeet gezegd en neergeschreven niet werkelijk hebben plaats gehad; anderen daarentegen houden zich overtuigd, dat de profeet hier eene diep-aangrijpende beschrijving geeft van een werkelijk huwelijk dat hij op Gods bevel gesloten heeft, en waarin zijn ziel werkelijk is verscheurd geworden door de schandelijke ontrouw van zijn vrouw. Ik zal op deze kwestie niet ingaan. Alleen wil ik zeggen dat ik zeer beslist van meening ben, dat we hier

Willempje's onderlip schoof meer naar voren en Sientje suste, bevreesd voor een huilbui in dit stille huis. Eindelijk kwam de man terug met een zuster, die een witte muts droeg en een blauwe japon.

„Niks niet mooi...” bekritiseerde Klaas. „Komen jullie voor Moeder?” vroeg ze en zoo ongekend-vriendelijk was haar stem, dat Klaasje verwonderd omhoog keek en haar met wijde oogen aan bleef staren.

„Ja, juffrouw... voor Moeder,” zei Sientje be-deesd. Willempje herhaalde jengelig: „Ik wil naar Moeder toe...”

„Dat is jammer, want Moeder mag geen bezoek meer hebben. Moeder is heel erg naar vandaag.”

Er kwam geen antwoord. Sientje's brutale krenten-oogen vulden zich met tranen en heel Klaas' smal gezicht vertrok van hevige teleurstelling, alleen Willempje begreep het niet, bestaarde nadenkend, met 'n vinger in den mond, den portier, die er nog steeds stond naast de zuster.

„Kan 't niet, kan 't heel niet,” stotterde Sientje zieligjes, met een smeekenden blik. „Effies maar, ken dat óók niet... we hebbe bloeme gekocht... voor Moeder.”

Maar de zuster schudde beslist van:

„Nee”

„Jullie zouden Moeder toch niet heel erg ziek willen maken? Nee, hè? Wil ik Moeder die bloemen maar geven.”

Klaasje, half achter zusters rug, schudde heftig zijn hoofd en keek verontwaardigd.

Sientje begreep.

„Nee...” hakte ze, al half omgedraaid naar de deur. „Dan geven we ze liever zelf, volgende keer...”

Zuster keek wat medelijdend, maar zonder de geweldige teleurstelling te begrijpen.

„Ik wil naar Moeder...” klaagde Willempje en hield Sien tegen.

De man met het jasje, opende opnieuw met wijd gebaar de deur en ze gingen heen, drie bleekneuzige peuters, schrale, armoedige figuurtjes, verloren onder de vele menschen.

Willempje hilde met korte, verdrietige schokjes, zijn mat-bleek gezichtje tegen Sientje's verkreukelde schort.

Klaas tuurde weg, zijn oogen in wrokkig verwijt naar de menschen voor de restaurants, naar de auto's voor de trottoirs.

Dit fragment moge bewijzen, als proeve van het geheel, dat de lof, dien we voor dezen schetsen-bundel uit literair oogpunt hebben, verdiend is.

C. T.

met een werkelijk huwelijk te doen hebben. De gronden daarvoor, alsmede de weerlegging van de ingebrachte bezwaren heb ik uitvoerig gegeven in een artikel in het Gereformeerd Theologisch Tijdschrift in Mei 1915, alsmede in mijn Profeten des Ouden Verbonds, Kampen 1918, blz. 97—102. Maar ook, indien we hier met een werkelijk huwelijk te doen hebben, is het toch op Gods bevel gesloten, ten einde eene zinnebeeldige voorstelling te geven van den innigen band tusschen den Heere en Zijn volk Israël, en van de schandelijke ontrouw, waaraan zich Israël jegens den Heere heeft schuldig gemaakt. Deze ontrouw heeft den geweldigen toorn des Heeren gaande gemaakt; en aan de kinderen uit Hosea's huwelijk geboren worden zinnebeeldige namen gegeven vol van dreiging: Jizreël, omdat de Heere zijn oordeel over Jehu's huis en over het koninkrijk der Tien Stammen zal doen komen door een strijd in het dal van Jizreël (Hosea 1 vs 4, 5); Lo-Ruchama = niet-ontfermd, omdat God zich voortaan niet meer over Israël zal ontfermen (Hos. 1:6); en Lo-Ammi = niet-mijn-volk, omdat de Heere Israël niet langer als zijn volk wil erkennen (Hos. 1:9). Doch daarop volgt nu in Hos. 1:10—12 eene heilsbelofte, waarin de zinnebeeldige namen dezer kinderen in hun tegen-deel worden omgezet: „Nochtans zal het getal der kinderen Israël's zijn als het zand der zee, dat niet gemeten noch geteld kan worden; en het zal geschieden, dat ter plaatse waar tot hen gezegd zal zijn: gijlieden zijt mijn volk niet, tot hen gezegd zal worden: gij zijt kinderen des levenden Gods. En de kinderen van Juda, en de kinderen Israël's zullen samenvergaderd worden, en zich een enig hoofd stellen, en uit het land optrekken; want de dag van Jizreël zal groot zijn. Zegt tot uwe broederen: Ammi (= mijn volk), en tot uwe zusters: Ruchama (= ontfermd).”

De eerste vraag die zich hierbij voordoet is deze: in hoeverre in deze heilsbelofte van een terugkeer van Israël in zijn land wordt gesproken. Het zal voor ieder duidelijk zijn, dat althans recht-streeks van zulk een terugkeer geen melding wordt gemaakt. Dat geschiedt zelfs niet in de uitdrukking „uit het land optrekken”; want het land kan niet het oord der ballingschap wezen; naar het spraakgebruik des O. T. is het land steeds het land Kanaän. Wat hier dus gezegd wordt is, dat de Israëlieten uit hun eigen land zullen optrekken ten strijde tegen de hen belagende vijanden. Verschillende uitleggers van min of meer moderne richting willen daarom in den tekst eene wijziging aanbrengen en lezen: uit de landen, om aldus de gedachte van terugkeer uit de ballingschap erin te brengen. Doch voor zulk een tekstwijziging bestaat hoegenaamd geen grond.

RONDOM HET ZAKENLEVEN

De economische crisis en de kerken.

I.

A. Dat er een crisis is, behoeft wel geen nader betoog. Om de beteekenis daarvan voor ons kerkelijk leven eenigszins te kunnen beoordeelen, is het echter gewenscht, zij het in vogelvlucht, na te gaan den omvang van de crisis in de onderscheidene deelen van ons economisch leven. Nemen wij daartoe dan achtereenvolgens:

1. Landbouw.

Een algemeen indruk verkrijgt men door deze simpele cijfers: als men van alle akkerbouw-producten den doorsnee-prijs van de jaren 1924—1929 op 100 stelt, dan krijgt men als doorsnee-prijs van Januari—Februari 1930 ongeveer 60. Enkele onder-deelen worden evenwel nog zwaarder getroffen dan uit deze daling van het gemiddelde blijkt. Bekend zijn de klachten over de uiterst geringe opbrengst van de suikerbieten; verscheidene bieten-telers vreezen, straks na afloop van de pas begonnen „campagne”, den ondergang. De noodtoestand der bieten-verbouwers is trouwens ter sprake gebracht in onze wetgevende lichamen. Tarwe noteert thans aan de Rotterdamsche beurs minder dan f6; medio 1929 bedroeg die prijs nog f11 tot f13.

II. Veeteelt.

Van de veeteelt-producten was in Januari-Februari 1930 de doorsnee-prijs ongeveer 93 pct van dien over de jaren 1924—1929. In sommige onderdeelen wordt natuurlijk de druk heviger gevoeld. Zoo gaan de fabrikanten van gecondenseerde melk (tot welke fabrikanten ook te rekenen zijn de in coöperatief verband optredende boeren) reeds jaren lang gebukt onder zeer lage opbrengst-prijzen.

Wil men precies weten hoe het hier staat:

De Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melk-hygiëne schrijft, in haar „Rapport en Voorstellen”, gepubliceerd in Juni 1930 (blz. 27): „In dezen tijd is het zoover gekomen, dat men de gecondenseerde melk weggeeft tegen prijzen, die de kosten voor bewerking en verpakking nog niet opbrengen. De grondstof melk rekent men al niet eens meer.” En dan te weten, dat Nederland jaarlijks 4 mil-

Dat hier van terugkeer uit de ballingschap niet gesproken wordt, is volkomen verklaarbaar. Immers Hosea heeft in het Godswoord dat hij ter verklaring van de symboliek van zijn huwelijk heeft moeten spreken, ook de ballingschap nog niet aangekondigd. Doch, zal iemand vragen, wordt dan niet in vs 6 uitdrukkelijk de ballingschap in uitzicht gesteld? Daar heet het immers aan het einde: „maar ik zal ze zekerlijk wegvoeren”. Ja, zoo staat het wel in onze Statenvertaling, maar dit is een van de (overigens gelukkig niet zoo heel talrijke) plaatsen, waar de Statenvertaling beslist foutief is. In het Hebrueuwsch staat namelijk niet een vierde naamval, maar een derde naamval; er staat niet: Ik zal hen wegvoeren (letterlijk: weg-nemen), maar: Ik zal voor hen wegnemen. En wat is daarvan de bedoeling? De uitleggers verschillen daarover van meening; sommigen denken er bij: de zonde, en vertalen dan: „Ik zal mij voortaan niet meer ontfermen over het huis Israël's, dat ik hun zekerlijk zou vergeven”; anderen houden voor het verzwegen object: alles, en vertalen „maar ik zal hun alles ontnemen”. Welke van deze beide opvattingen nu de juiste moge zijn, doet er op het oogenblik minder toe (ik voor mij geef aan de eerste de voorkeur); maar in ieder geval is duidelijk, dat hier van een wegvoeren in ballingschap niet gesproken wordt. Ik moet hier weer den vinger leggen op een ernstig gebrek in het boek van Ds Berkhoff. Deze haalt op blz. 170 den tekst aan, zonder ook maar een oogenblik zich bezig te houden met het feit dat de Statenvertaling hier onjuist is. Maar als wij vollen ernst willen maken met het onderzoek naar den zin van Gods Woord over een zoo belangrijk punt als wij nu bespreken, gaat het niet aan te blijven staan bij de Statenvertaling, maar moeten wij teruggaan op den grondtekst; en waar de vertaling kennelijk onjuist is, hebben wij den plicht dat aan te wijzen. En indien Ds Berkhoff mogelijk toch nog overtuigd mocht zijn, dat de Statenvertaling wel juist is, zou hij in ieder geval die juistheid dan met goede gronden hebben moeten bewijzen.

Vragen wij nu verder naar den zin van de gegeven heilsbelofte, dan hebben wij in de tweede plaats nader stil te staan bij de woorden: „En de kinderen van Juda, en de kinderen Israël's zullen samenvergaderd worden, en zich een enig hoofd stellen”. Het is niet mogelijk, dat hier aan iets anders te denken valt, dan aan eene hereeniging van de Tien Stammen (of althans een overschot daarvan) met het nog in zijn land wonende Juda. Want niet alleen heeft Hosea aan Juda nog het oordeel Gods niet aangezegd, maar intogendeel heeft hij in vs 7 uitdrukkelijk gepredikt dat Juda door dat oordeel niet zal getroffen worden. In

hoen kiste land, vers

III. S. C.

Vergelij lende, in schappij enkele ma de regeer het wisse dat de St terdamsche maatscha „ton dra komsten overige maatsch van 1925 treffen is welk vo „boom”-p is die v daar is d met 1920 fen de ui

Bij de behooren nitoefene ver achte om zijn kingsbas dat bijzo houens ondervon komsten over onv den laats Een be het vrach mist” geg gemiddel vrij van stellende

Men d rekening tengevolg geld-eenb elke zaa

tegenste Heere: z wel ontf hun vja. Hosea v nog wel Tien Sta vaar te dat imm haast we betrokke 8:14; 1 echter v nog een wij de s één eei nationale kan bij d regering blz. 171 wil verli huidige wij altu dagen v die de c weer on ze alzoc vereenig 6, 7; 35

Wij z directe a der Wet de Wet spreekt. dachte, oordeel niet geb verwerp der aan ontforni Gods on in den vermeer in veres de vija

Men z een ver gemeten koning Maar n letterlijk bolisch ning zij zal toes wereld foestanc

lioen kisten gecondenseerde melk, alleen naar Engeland, verscheept.

III. Scheepvaart.

Vergelijkt men de uitkomsten van de verschillende, in Nederland gevestigde scheepvaart-maatschappijen, dan maken aanstonds een uitzondering enkele maatschappijen, die door overeenkomst met de regering niet volkomen afhankelijk zijn van het wisselend economisch getij. Zoo vindt men, dat de Stoomvaart-maatschappij Nederland, de Rotterdamse Lloyd en de Koninklijke Paketvaart-maatschappij (de laatste werkt in Oost-Indië) per „ton draagvermogen“ een saldo van bedrijfs-uitkomsten hebben, dat zeer gunstig afsteekt bij de overige maatschappijen. Het bedrijfs-saldo van de maatschappij Nederland over 1929 heeft zelfs dat van 1928 overtroffen; beide jaren echter overtreffen nog de uitkomsten van het jaar 1920, hetwelk voor vele stoomvaartmaatschappijen een „boom“-jaar geweest is. Bij de Rotterdamse Lloyd is die verhouding eenigszins anders; doch ook daar is de uitkomst 1929 nog gunstig in vergelijking met 1920. Bij de Paketvaart-maatschappij overtreffen de uitkomsten van 1929 zeer ver die van 1920.

Bij de overige maatschappijen, die min of meer behoeven tot die, welke de z.g.n. „wilde vaart“ uitoefenen, vindt men uitkomsten, die uiteraard zeer ver achter liggen bij het jaar 1920, hetwelk evenwel om zijn na-oorlogs-invloeden kwalijk als vergelijkingsbasis kan dienen. Zondert men echter ook dat bijzondere jaar uit, dan vindt men, dat behoudens de inzinking, die in de scheepvaartwereld ondervonden werd in de jaren 1921—1924 de uitkomsten in het algemeen laag zijn. De klachten over onvoldoende bevrachting en vracht-prijzen zijn den laatsten tijd niet van de lucht.

Een behoorlijke inlichting verkrijgt men wel uit het vracht-index-cijfer, door de Engelsche „Economist“ gepubliceerd. Dit bedroeg, uitgaande van het gemiddelde cijfer over de periode 1898—1913, (dus vrij van alle oorlogs-invloeden) en dit gemiddelde stellende op 100:

96.1	over Augustus 1930 tegenover
111	in Augustus 1929
147	in December 1926 en
197	in October 1926.

Men dient bij de beoordeeling van deze cijfers rekening te houden met de verhooging der lasten, tengevolge van de verandering van de waarde der geld-eenheid; een verhoging, die trouwens in bijna elke zaak bestaat.

tegenstelling met de Tien Stammen, waaraan de Heere zijne ontferming onttrekt, wordt aan Juda wel ontferming toegezegd, en hun verlossing van hun vijanden beloofd. In de latere prediking van Hosea wordt dit anders; in Hosea 4:15 wordt nog wel onderscheid gemaakt tusschen Juda en de Tien Stammen, maar nu begint Juda toch ook gevaar te loopen: „zoo gij, o Israël, wilt hoereeren, dat immers Juda niet schuldig worde!“ Maar welhaast wordt ook Juda in den dreigenden rampspoed betrokken — zie Hos. 5:5, 10, 12—14; 6:4, 11; 8:14; 10:11; 12:3. In deze allereerste periode echter van Hosea's werkzaamheid wordt voor Juda nog een uitzondering gemaakt; en daarom kunnen wij de saamvergadering van Juda en Israël onder één eenig hoofd niet anders verstaan, dan als eene nationale vereeniging onder één vorst. Om die reden kan hij dat ééne hoofd dan ook niet aan de Christus-regering worden gedacht, zooals Ds Berkhoff op blz. 171 doet, die de vervulling van deze belofte wil verleggen naar eene toekomst, die tot op den huidige dag nog niet is gekomen. Veeleer mogen wij althans de voorloopige vervulling zien in de dagen van den vromen koning Josia van Juda, die de overgebleven resten van de Tien Stammen weer onder zijn scepter heeft mogen brengen, en ze alzoo met Juda onder één hoofd heeft mogen vereenigen (zie 2 Kon. 23:15—20; 2 Kron. 34 vs 6, 7; 35:18).

Wij zien dus, dat wij hier nog niet met een directe aansluiting van de profetie bij de bedreiging der Wet te doen hebben, althans niet in zooverre de Wet bepaald van wegvoering in ballingschap spreekt. Het is veeleer alleen de algemeene gedachte, dat Israël om zijne zonden door Gods oordeel zal worden getroffen, maar daarmee toch niet geheel prijsgegeven wordt: in plaats van de verwerping als Gods volk treedt weer de toezegging der aanneming, in plaats van de intrekking der ontferming treedt weer het zich uitstrekken van Gods ontfermende armen, na de bloedige nederlaag in den strijd wordt weer het uitzicht geopend op vermeerdering van het gedecimeerde overschot en, in vereeniging met Juda, op zegepraal tegenover de vijanden.

Men zal wellicht de opmerking maken, dat van een vermeerdering als het zand der zee, dat niet gemeten noch geteld kan worden in de dagen van koning Josia geen sprake is geweest. Inderdaad. Maar moeten we deze uitdrukking nu werkelijk letterlijk verstaan? Ieder zal toegeven, dat ze hyperbolisch is. Zelfs de Chiliasten zullen niet van meening zijn dat eenmaal het getal der Joden zóózeer zal toenemen, dat ze als het ware de geheele wereld zouden vullen. En nu zijn wij omtrent de toestanden in het voormalige Tienstammenrijk ten

Een incidenteele vergelijking vindt men nog uit de vrachtprijzen voor graan, deze bedroeg in Juli 1930 het $\frac{15}{100}$ deel, (dus iets meer dan de helft) van die in Juli 1929.

IV. Industrieën.

Het werkloosheidscijfer was volgens de officiële statistieken, in het 1e kwartaal 1930 gunstiger dan in dezelfde periode van 1929; het 2e kwartaal 1930 vertoont echter een beeld, dat ongunstiger is dan het in datzelfde tijdvak van 1929 en 1928 was. Volkomen betrouwbaar zijn deze cijfers niet, omdat hier in hoofdzaak de „verzekerde“ arbeiders zijn geregistreerd. Een incidenteel geval, wat ons, in dit verband, meer zal interesseeren dan bijv. de in volstrekt crisis-toestand verkeerende diamant-industrie, is dit: in de textiel-industrie in Twente is het werkloosheidscijfer thans 2 à 3 maal zoo hoog als in 1925—1929.

En de uitkomsten der bedrijven? De groothandelprijzen zijn thans lager dan zij in eenig jaar sinds 1920 zijn geweest. En dit, terwijl alle bedrijfskosten (als loonen, kosten van onderhoud en vervanging van machines en andere bedrijfs-onderdeelen) aanzienlijk zijn gestegen. Men kan hier trouwens (in prijs- en afzet-mogelijkheden) een wisselwerking zien tusschen den toestand in de bedrijven van landbouw en veeteelt en dien in de industrieën, zooals ook verband gelegd moet worden tusschen industrieën en de uitkomsten der cultuur-ondernemingen, waarover wij hieronder nog nader spreken.

De slechte uitkomsten van de cultuur-ondernemingen hebben bijv. dezen terugslag in de industrieën in Nederland, dat minder machines worden geleverd aan de cultuur-ondernemingen rechtstreeks en dat minder textiel-producten worden uitgevoerd ten behoeve van de Indische bevolking. En vele werkers in onze metaal-nijverheid en geheel Twente hebben evenveel belang bij Indië als de houders van fondsen in de cultuur-maatschappijen.

Het zou ons tever voeren hier in bijzonderheden te treden en den toestand van verschillende industrieën individueel te gaan behandelen; in het algemeen valt op drie factoren te wijzen, welke den huidige toestand zoo veel moeilijker maken dan bijv. in 1907 en ook in 1914 het geval was. Zoo moet gewezen worden:

1e. op de bemoeilijking van den afzet der producten, zoowel in binnen- als buitenland. In het binnenland klaagt men over de verscherpte concurrentie („dumping“) door het buitenland. Het buitenland sluit meer en meer de grenzen, bemoei-

tijde van Josia, en omtrent den aanwas der bevolking veel te spaarzaamlijk ingelicht, dan dat wij het recht zouden hebben te zeggen, dat de belofte van vs 10, in hyperbolischen zin verstaan, toen niet kan vervuld geworden zijn.

Nog een andere opmerking moet onder de oogen worden gezien. Het is deze, in datzelfde tiende vers staat: „ter plaatse waar tot hen gezegd zal zijn: gijlieden zijt mijn volk niet, zal tot hen gezegd worden: gij zijt kinderen des levenden Gods“. Ds Berkhoff verstaat dat ter plaatse waar klaarblijkelijk in lokalen zin. Hij concludeert er uit dat God hen zal wederbrengen naar Palestina en hen daar tot Hem zal bekeeren (blz. 171). Maar is dit werkelijk de juiste opvatting? Als Paulus in Rom. 9:25, 26 onze plaats aanhaalt, doet hij dat in een verband, waarin hij het heeft over de roeping ook van de heidenen (zie vs 24). Klaarblijkelijk wordt daar dus niet uitgegaan van den lokalen zin. En nu bedoelt de Apostel zeker niet, dat Hosea's profetie alleen op die roeping der heidenen, met uitsluiting van eenige toepassing op Israël zelf, zou zien; integendeel, hij wil alleen maar zeggen, dat dit woord, hetwelk eerst op Israël van toepassing was, daarna nog eens op andere wijze in de roeping van de heidenen tot de zaligheid van Christus zijne vervulling heeft gevonden. Maar toch volgt er zeker uit de wijze, waarop de apostel het woord toepast, dat hij het niet in lokalen zin heeft verstaan. Het ter plaatse waar heeft voor hem den zin van: in plaats dat. Het beteekent dat het eene in de plaats treedt van het andere, dat het eene vervangen wordt door het andere. In plaats van de verwerping als Gods volk treedt de wederaanneming, zooals ook bij de heidenen in plaats van het uitgesloten zijn van de bijzondere betrekking, waarin Israël tot den Heere staat, nu treedt het komen in de bijzondere betrekking dat ook zij „Zijn volk“ heeten mogen. Deze zin is ook in ieder geval de meest voor de hand liggende en de meest natuurlijke. We vinden dien-zelfden zin ook in 1 Kon. 21:19; in plaats van het feit dat de honden Naboth's bloed gelekt hebben, treedt het andere, dat zij Achab's bloed zullen lekken. En al is het waar, dat overigens de uitdrukking in het Oude Testament steeds lokaal genomen wordt, de overgang van den lokalen tot den bijwoordelijken zin is zeer begrijpelijk — trouwens in het Hebreuwsch zijn alle bijwoorden zelfs oorspronkelijk zelfstandige naamwoorden geweest. Wij zien dus ook in deze woorden geen enkele aanleiding om aan een terugkeer naar het Heilige Land te denken, zooals door Ds Berkhoff wordt bedoeld. Hiermede meenen we van Hos. 1:10—12 te mogen afstappen.

Een enkel woord willen we vervolgens wijden aan

lijkt althans den invoer door verhooging der tarieven;

2e. de verkoopprijzen worden, mede door den evengoemden factor, gedrukt;

3e. de kosten van stichting of uitbreiding, voor-zoover die na 1914 hebben plaats gevonden, zijn zoo hoog geweest, dat bij het dalen van de verkoopprijzen der producten, de lasten van interest en aflossing bijna ondragelijk worden.

Het is een vrij algemeen gevoelen, dat talrijke producenten nog zullen moeten uitvallen wegens gebrek aan weerstandsvermogen.

V. Visscherij.

In het begin van het loopend seizoen werd, bij in het algemeen bevredigende vangsten, wat de kwantiteit betreft, geklaagd over een desondanks gedaalde opbrengst in guldens; in het latere deel van het seizoen schijnt algemeen een gunstiger uitkomst te zijn verkregen, zoodat, naar veler verwachting, het eindresultaat bevredigend zal mogen worden genoemd.

VI. Cultures.

Verscheidene, belangrijke cultures, als de suiker-, de thee- en de rubbercultuur zullen over het loopende jaar slechte uitkomsten doen zien. De rubber is trouwens reeds lang in opspraak. De opbrengstprijzen zijn zoo laag, dat meer dan één onderneming reeds is gesloten. Men bereidt zich voor op balansen, die geen ruimte zullen laten voor uitkeeringen aan aandeelhouders, noch aan tantiëmist. De laatste mogen voor een groot deel in Indië zijn gevestigd, een groot getal woont toch ook in Nederland, terwijl van de aandeelhouders in die maatschappijen het meere deel in Nederland verblijft.

VII. Algemeene positie van de effecten-beurs.

Het is van algemeene bekendheid, dat de koersen van de effecten schrikbarend zijn gedaald en zich nog steeds in dalende richting bewegen. Het algemeene koerspeil is lager, dan het sinds 1921 ooit geweest is. Zij die, om welke reden dan ook, noodzaak zijn geweest, zich van hun aandelen te ontdoen, hebben groote kapitaals-verliezen geleden en zullen mitsdien straks ook minder inkomsten uit vermogen genieten. Nu zijn velen geneigd zich te dezen aanzien te troosten met twee overwegingen:

1. dat de beurshandel toch weinig anders beteekent dan de verplaatsing van kapitaal; het verlies van den een beteekent winst voor den ander;

een tweede plaats uit de eerste hoofdstukken van Hosea, namelijk 2:13, 14. Deze plaats, die door Ds Berkhoff niet wordt besproken, geeft in den vorm van een beeld, ontleend aan Israël's verleden, een heilsbelofte, die echter juist door dit beeldsprakig karakter bezwaarlijk scherp kan worden bepaald. Zooals Israël in het verleden bij den uittocht uit Egypte door de woestijn werd geleid en door het dal Achor (waar Achan gedood werd) als de deur der hoop, de deur, welke tot het verkrijgen van het gehoopte toegang gaf, werd gebracht in het land Kanaän om daar onder vroolijk gezang zijn wijngaarden in bezit te nemen, zoo zal de Heere opnieuw zijne weldaden aan Israël bewijzen: Hij zal het weer tot zich lokken en naar zijn hart spreken (d.w.z. zooals het gaarne hoort, vgl. ook Jes. 40:2), en op overeenkomstige wijze het met Zijne zegeningen overladen. Het is uiterst moeilijk te zeggen, in hoeverre hier de vergelijking mag worden doorgetrokken; met name of hier ook gedacht mag en moet worden aan een hernieuwden doortocht door de woestijn (die het land der ballingschap van Palestina scheidt) en aan een opnieuw in bezit nemen van de wijngaarden van Kanaän. In aanmerking genomen, dat Hosea van geen ballingschap nog heeft gesproken, schijnt het mij het meest aannemelijk, dat in de belofte dan ook niet op een woestijntocht en een in-bezit-nemen van Kanaän wordt bedoeld, maar dat de beeldspraak alleen beoogt dezelfde bijzondere zorg Gods te tekenen, welke Israël bij den tocht naar Kanaän uit Egypte heeft ondervonden.

Ik acht het niet juist, wanneer Prof. Ridderbos in Het Godswoord der Profeten, deel I, blz. 212 zegt, dat de wegvoering in ballingschap van den aanvang af een duidelijk gemarkeerde trek is in het door Hosea geteekende toekomstbeeld, en daartoe verwijst naar Hos. 2:5 v.v. Daar is geen sprake van ballingschap, maar van maatregelen die de Heere neemt om Israël te beletten den dienst der afgoden te zoeken. Het gaat veeleer over misoogst en verarming (zie vs 8). Daarom blijf ik handhaven dat Hosea in den aanvang nog geen ballingschap aankondigt. Dat doet hij eerst later.

En dit brengt mij nog even op de verhouding tot Amos. Deze verkondigt de ballingschap wel. Daarom geloof ik dat althans het eerste optreden van Hosea even aan dat van Amos zal zijn voorafgegaan. En dit kan gemakkelijk; heeft hij bij voorbeeld zijn huwelijk gesloten omstreeks 768 voor Chr., en was hij toen ongeveer twintig jaar oud, wat in 't Oosten voor 'thuwen niets te jong moet geacht worden, dan zou hij bij het begin van Hizkia's regering nog maar 60 jaar oud geweest zijn.